

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת חיי שרה

משלש, פי נתוספה לאברהם תיבת מצד האשה ומצד בנו יצחק. ובכל הימים הללו היה עומד במעמד אחד, לא נתוספה בו חלשה כמנהג הזקנים, כי היו לו ימי שמחה וברכה. אבל קדם לדת יצחק לא היה לו שמחה כי אם מאשתו, ואחר מיתת שרה לא היה לו שמחה כי אם בבנו, על פן היו שני גבולים אלו שוים, כמו שהיה סמוך ללדת יצחק כף נעשה אחר מיתת שרה, לפיכך נאמר לשון אחד על שני זמנים אלו, אף על פי שהיה מרחק רב ביניהם. לפיכך היה מהדר תכף להשיאו אשה, כי חשב אולי אשתו תמלא מקומה של שרה, ויהיה שמת בה כמו באשתו ממש, וכך היה, שעד שלא שקעה שמש של שרה זרחה שמש של רבקה, ונעשית דגמת שרה ממש, כמו שפרש רש"י בסמוך: "ויבאה האלה שרה אמו" (כד, טז), והרי היא אמו וכו'. וזהו קשור נכון בסמיכות פסוק זה אל הזוג של יצחק.

[א] ואברהם זקן בא בימים. הרבה מפרשים תמהו, הלא כבר נאמר "ואברהם ושרה זקנים באים בימים" (לעיל יח, יא), והיה כמו שלשים ושבע שנה בין שני זמנים אלו. ובבראשית רבה (מח, טז) מסיק שהחזיר הקב"ה את שניהם לימי נערוותן. ותרוץ זה מספיק, אף שאין לו סמך מן המקרא. ויש אומרים, "באים" מורה על הזמן ההוא, כי הוה ליה למימר 'באו', אלא "באים" משמעותו שאז היו באים והולכים בימים. אבל כאן נאמר "בא", משמע שכבר בא בימים. וזה דקדוק נכון.

וכפי הפשט נוכל לומר, ש"טובים השנים מן האחד, והחוט המשלש לא במהרה ינתק" (קהלת ד, ט). וזה, כי האשה הטובה מוספת לבעלה חיים, כמו שאמר קהלת: "ראה חיים עם אשה" (שם). והבן הטוב מוסיף גם כן חיים לאביו, כי כל המעמיד בן צדיק כאלו לא מת, קל וחמר בתיו. לפיכך מן לדת יצחק עד מיתת שרה היה החוט

א. כלי יקר .
פרק כד' פסוק א':

אלו

1. מה הקושי קטע הראשון ואיזה פתרונות מצאו כמה מפרשים לכך?
2. מה הם "חיים" לדעת רש"י?
3. איך הוא מפרש את הפסוק הידוע האמרו מקהלת?
4. מה אם כן קרה צכ"ו שהיה מקום להשתמש בלשון זו דוקא כאן?
5. למה רצה אברהם להשיא את בנו צכ"ו?
6. איך מילאה רבקה את מקום שרה במשכה?
7. מה הרציון האחר ככל זה?

* * *

חיי שרה

ב. שד"ל.

פרק כד' פסוקים ב', ג', ד':

[ב] שים נא ירך תחת ירכי: לא נמצא המנהג הזה אלא כאן וביוסף (מ"ז כ"ט), ורו"ל פירשו (שבועות ל"ח ב') שהוא כנקיטת הפץ של מצוה, כמו ספר תורה, או תפלין להישבע בהן. ודעת רשב"ם וראב"ע שהוא דרך שיעבוד, וכך היה דרך כריתת ברית של עבד לאדונו ובן לאביו.

[ג] אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני: שאם היה מתחתן בהם, שוב לא ייתכן לישראל להוריש הכנעני מארצו אחרי היותם אחים, כמו שלא יתגרו מלחמה במואב עמון ואדום. והיה ג"כ מכוונת התורה באריכות הסיפור הזה להרחיק את ישראל מהתחתן בכנענים.

[ד] כי אל ארצי ואל מולדתי תלך: תלך אל ארצי ובהיותך שם תלך אל מולדתי כלוי אל משפחתי ולקחת אשה לבני; ממשפחתי אם תמצא, ואם לא תמצא ממשפחתי תיקח מעירי (דון יצחק). וכן משמע ממה שאמר אחר זה ולקחת אשה לבני משם, ר"ל מן הארץ או מן העיר ההיא; ועוד סיוע לזה מהנחש שעשה אליעזר, שהרי אם היה מושבע ועומד שלא לקחת אלא ממשפחת אברהם, היה לו לשאול מיד: איה בית נחור, ולא להמתין שתזדמן לו אשה מן השואבות, אשר בלא ספק רבות היו, ואשר ממשפחת נחור היו בטלות במיעוטן בין כל בנות העיר.

עאלות

1. מה הקושי לדעתו בפסוק ב' ומה מצנהו?
2. כרש"ל מוצא טעם פשוט והאינוני לציוני האפסולוטי לא לקחת אשה מבנות המקום, מהו?
3. מהו הסברו לפסוק ד' ואל אינה שאלה אפשרית הוא משיב כאן?

* * *

ג. רלב"ג.

פרק כד' פסוקים ג', ד', ז':

התועלת השני הוא במידות, והוא שראוי לאדם להתרחק מהתחבר עם הפחותים לפי היכולת, ולזה הרחיק אברהם שיקח יצחק אשה מבנות כנען, להיות מנהגיהם פחותים מאד כמו שהתפרסם מדברי התורה. אמר: 'וכמעשה ארץ כנען... לא תעשו' (ויקרא יח, ג). ואמנם הוכרח לשבת בארצם בעבור מצות ה' יתעלה, לסיבה שזכרנו במה שקדם³⁷.

התועלת השלישי הוא במידות, והוא שראוי לאדם להתחבר עם בני משפחתו בענין הזיווג, כי בזה ישלם יותר ההאותות³⁸ בין הזרעים אל שתהיה מהם הולדה נאותה, עם שההסכמה תשלם יותר בין האיש ובין האשה כשהיו ממשפחה אחת. ולזה שיבחו רבותינו ז"ל (ויבמות סב, ב) הנושא את בת אחותו. וכבר העירנו בזה במה שצויה אל העבד ללכת אל ארצו ולבחור ממנה אשה ליצחק ממולדתו.

התועלת הרביעי הוא בדעות, והוא להעיר שהשגחת ה' יתעלה תדבק באוהביו, ובו יהיו נעזרים להשיג מה שיבקשו מהטוב. ולזה נשען אברהם בה' יתעלה שיהיה בעזרו להשיג מבוקשו בשתהיה אשה ליצחק מבנות ארצו באופן שיתכן שיהיה לו זרע נאות לירושת הארץ כמו שייעד לו ה' יתעלה.

עאלות

1. כרש"ל קורא כאן לכנענים: "כחותים" מה רצה להדגיש בכך?
2. למה "הוכרח לשבת בארצם...?"
3. למה רצוי להתחתן בתוך המשפחה?
4. מה בדיוק סירוש המלה: "האותות" שרש"ל מתאם בה?
5. איך השתתף הקב"ה "דפקה באוהביו" ומה היו התוצאות?

* * *

חיי שרה

ד. ביאור יש"ר.
פרק כד' פסוקים טז', יז', יט' :

(טז) טבת מראה מאד. מראית הלבע היפה הראוי אל האשה: ואיש לא ידעה. להגיד שזכה שהיתה לנועה ולא הרגילה עצמה להיות צחצחת האגסים כשאר צנות המקום, וצבואה לעין ירדה מיד ותמלא כדה ותעל ולא היה צדעתה להחעכז שם רגע צדצרי שחוק וצטלה כמשפט צנות העיר, ולכן הולך העבד לרוץ לקראתה: ותעל. מצנין הקל, שעלתה, ואילו היה מההפעיל שהעלתה את הכד היה ראוי לצא עם הכינוי, ותמלא כדה ותעלהו: (יז) הגמליאני. השקיני, ולשון הגמאה הוא פחות מהשקאה: (יח) שתה אדני. נתרלתה לו מיד, וגם קצרה אותו בלשון אדוני עם היותו איש נכרי: ותרד בדה על ידה. לא נתנה את הכד צידו שלא להטריחו. אלא סבלה את המשא צידה: (יט) עד אם כלו לשתת. לפי שהגמלים שותים מים הרבה אמרה שרלוכה להמתין עד אשר יכלו לשתות די ספוקס. כי לא חששה לא אל העמל ולא אל העיכוב:

אלות

1. איך הוא מסביר: "טבת מראה" ומאינו טצות רצה להציגני?
2. כרשננו מרחיב ומסביר את צניעותה, מה מכריחו לכך?
3. התוכל לתאר בדיוק מה צעתה רבקה בדיוק ככל הסיפור הזה?
4. "עד אם כלו לשתת" למה יש להדגיש זאת?

* * *

ה. קדושת לוי

ונראה בסייעתא דשמיא, דאמרו חכמינו ז"ל (פסחים קיד, ב) ד'מצות צריכין כוונה', והעיקר במצות הוא המחשבה שעושה בזה רצון הבורא. ולהכי בפעם ראשונה דבדעתה היה לשאוב המים לצורכה, גלל כן עלו המים לקראתה, שלא תטריח עצמה, כיון שכוונתה היה לשאוב לצרכה. מה שאין כן בפעם שניה שכוונתה היה לגמול חכר, להשקות הגמלים של אליעזר עבד אברהם, לא עלו המים לקראתה, שכשארם עושה מצוה, יותר נחשב לעשות פעולה, שבעשותו פעולה לשם מצוה נחשב לו יותר למצוה. והבן:

פרק כד' פסוק יז': וירין העבד לקראתה כו' (כד, יז). פירש רש"י: שראה שעלו המים לקראתה. ופירש הרמב"ן ז"ל דדייק כן מחמת דאחר כך כתיב (פסוק כ) 'ותשאב לכל הגמלים', ומקודם לא נאמר לשון שאיבה, מכלל דמקודם לא הוצרכה לשאוב, דעלו המים לקראתה. אפס דלפי דברינו תקשי היא גופא, למה אחרי כן בהשקותה את הגמלים לא עלו המים לקראתה.

אלות

1. כרשננו מוצא בגדל הסוקים בצנין המים, האם אם לק זה נראה כק?
2. למה בפעם הראשונה עלו המים לקראתה ולא כן בשניה?
3. רציון מוסרי גדול רוצה כרשננו ללמדנו מכאן, מהו?

* * *